

Emilia Dudkiewicz

"Saxophone Varie", P. Gusnar, [CD 76:28], Warszawa 2013 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 36/2, 244-245

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Opracowanie *Ląd* jest syntezą dotychczasowych badań prowadzonych przez kustosa klasztoru Janusza Nowińskiego, pokazującą w sposób poglądowy cały zabytek⁴. Niewątpliwym walorem książki jest możliwość obejrzenia szczegółów, które są trudno zauważalne, możliwość poznania lądzkiego klasztoru jego skarbcza. Opracowanie jest interesujące zarówno dla historyka sztuki, a także klarowne dla osób jedynie zainteresowanych tym zabytkiem.

Anna Kostrzyńska-Miłosz
Instytut Sztuki PAN

P. Gusnar, *Saxophone Varie* (kompozytorzy: M. Pokrzywińska, A. M. Huszcza, W. Ratusińska, M. Bembinow, W. Błażejczyk, D. Przybylski), wykonawcy: P. Gusnar – saksofony, J. Samojoło – fortepian, Z. Elster – harfa, A. Ratkowska – klawesyn, J. Bokszczanin – organy, Wydawnictwo DUX 0992, Warszawa 2013 [CD 76:28].

Zarówno historia klasycznego saksofonu w Polsce, jak i rodzimej literatury wykorzystującej możliwości tego instrumentu jest dość krótka, bowiem sięga lat 80. XX w. Dopiero ostatnia dekada przyniosła ożywione zainteresowanie wynalazkiem Adolphe'a Saxa, skutkujące powstaniem wielu ciekawych dzieł z jego wiodącym udziałem – tak kameralnych, jak i orkiestrowych. W procesie tym znaczący udział odegrali sami saksofoniści, którzy inspirowali kompozytorów do odkrywania techniczno-kolorystycznych możliwości ich instrumentu i zapraszali do pisania utworów. Taką genezę posiada również płyta *Saxophone Varie*, która ukazała się nakładem wydawnictwa DUX.

Pomysłodawcą i realizatorem przedsięwzięcia jest Paweł Gusnar – muzyk wszechstronny, w pełni wykorzystujący możliwości wynalazku Saxa, ponieważ z powodzeniem i na równie wysokim poziomie łączy działalność na polu muzyki klasycznej, jazzowej i rozrywkowej. Jako wielki propagator muzyki współczesnej często gości na estradach prestiżowych sal koncertowych – zarówno filharmonicznych, jak i kameralnych – i konsekwentnie potwierdza, że należy do ścisłej czołówki wirtuozów saksofonu. To do niego należą liczne prawykonania polskiej muzyki saksofonowej, by z ostatnich wymienić chociażby koncerty na saksofon i orkiestrę autorstwa Bronisława Kazimierza Przybylskiego (*North*), Krzysztofa Pendereckiego (*Koncert na saksofon altowy*), Krzysztofa Knittla

⁴ Por. J. Nowiński, *Nagrobek opata-mecenasa Mikołaja Antoniego Łukomskiego w pocysterskim kościele w Łądzie nad Wartą*, Biuletyn Historii Sztuki (2008)3/4, s. 385-406; tenże, „Tryptyk z Łądu” – nieznanne dzieło późnogotyckiej snycerki, *Ochrona Zabytków* (2008)2, s. 39-50; tenże, *Malowidła Łukasza Raedtke, freskanta 1 poł. XVIII w., w pocysterskim kościele w Łądzie nad Wartą*, Biuletyn Historii Sztuki (2010)1-2, s. 149-171; tenże, „Genius horti” w cysterskim opactwie. *Ogrody dawnego opactwa w Łądzie nad Wartą w świetle XIX-wiecznych źródeł*, *Czasopismo Techniczne. Architektura* (2010)13/5-A, s. 69-84; tenże, *Portret opata-mecenasa Mikołaja Antoniego Łukomskiego, pędzla Józefa Rajeckiego i rama jemu dedykowana*, w: *Architektura znaczeń...*, s. 318-337; tenże, „Metafizyczne piorunochrony” – depozyty złożone w kulach hełmów wież kościoła opactwa w Łądzie nad Wartą w 1720 roku, *Seminare* 31(2012), s. 259-278; tenże, *Relikwie Undecim Milium Virginum w pocysterskim kościele w Łądzie nad Wartą i dedykowany im ołtarz-relikwiarz Św. Urszuli*, *Seminare* 28(2010), s. 253-272; tenże, *Ołtarz Matki Bożej Częstochowskiej i powstańca mogiła – dwie pamiątki patriotyczne w dawnym opactwie w Łądzie nad Wartą*, *Seminare* 26(2009), s. 325-340; tenże, „Opactwo w Łądzie, widok od strony Warty” – nieznanne pejzaż Marcina Zaleskiego, *Biuletyn Historii Sztuki* (2009)1/2, s. 205-212; tenże, „Żelaza lane” z XVIII i XIX w. w dawnym opactwie cysterskim w Łądzie nad Wartą, w: *Dawne i nowe odlewnictwo w Polsce – wyroby żeliwne i inne*, red. K. Kluczwajd, Toruń 2011, s. 19-30; tenże, *Wizerunki Matki Bożej Częstochowskiej w kościele dawnego opactwa w Łądzie*, w: *Ex voto. Studia dedykowane Ojcu Janowi Golonce OSPPE w 75. rocznicę urodzin i w 50. rocznicę święceń kapłańskich*, red. P. Mrozowski, J. Żmudziński, Jasna Góra w Częstochowie 2012, s. 51-58, 651-652; tenże, *Opat Łądu Konstanty Iłowiecki i jego pamiątkowe tablice*, *Seminare* 34(2013), s. 295-309.

(*Partita*) czy Bartosza Kowalskiego (*Gniew wiatru*), jak również prawykonania kameralne: *Verbum Incarnatum – Tajemnica Słowa Wcielonego w śpiewie gregoriańskim i ambrozjańskim z improwizacjami saksofonowymi*, Andrzeja Karłowia *Geometria nocy*, Marcina Tadeusza Łukaszewskiego *Gibberish and Bubble*, Krzysztofa Herdzina *Suita na tematy polskie*, Aleksandra Kościowa *IffyShapes* oraz Edwarda Sielickiego *Baila*. Paweł Gusnar koncertuje i nagrywa w Polsce i za granicą, także jako muzyk sesyjny (liczne produkcje TV), a jego wszechstronna działalność artystyczna i pedagogiczna została uhonorowana nominacją do prestiżowej nagrody Koryfeusz Muzyki Polskiej 2014.

Artysta zaprosił do współpracy twórców młodego i średniego pokolenia związanych z warszawskim Uniwersytetem Muzycznym Fryderyka Chopina: Miłosza Bembinowa, Wojciecha Błażejczyka, Annę Marię Huszczę, Marię Pokrzywińską, Dariusza Przybylskiego oraz Weronikę Ratusińską. Kompozytorów klasyfikowanych niekiedy jako przedstawicieli nurtu „multimuzyki” – kierunku komunikatywnego, czerpiącego z wszelkich doświadczeń audialnych, przekraczającego utarte stylistyczne schematy, choć stroniącego od pustych eksperymentów. Są to tym samym wyróżniki utworów składających się na płytę *Saxophone Varie*, powstałych z inspiracji Gusnara i w ścisłej współpracy z nim; w części kompozycji muzyk jest też twórcą improwizowanych fragmentów i ornamentów nie zanotowanych w partyturach.

Głównym celem projektu było zaprezentowanie bogactwa techniczno-kolorystycznych możliwości saksofonu – dlatego pojawia się on w czterech klasycznych odmianach (sopranowej, altowej, tenorowej i barytonowej) w połączeniu z różnymi wariantami obsadowymi, także z warstwą elektroniczną. Powstał niezwykle ciekawy tygiel, w którym odmienne wpływy estetyczno-stylistyczne, efekty sonorystyczne (głównie w utworach z taśmą, ale nie tylko – m.in.: wielodźwięki, multifony, technika *alissimo*, *glissanda*, czy harfowe *bisbigliando*), twórczo przekształcone cytaty (gregoriańskie *Salve Regina* w *Małym szkicu* Bembinowa, pieśni kurpiowskie w *AbySusus Huszczy* oraz aluzje do muzyki Komedy w *Dreaming Tiffany before the breakfast* Przybylskiego i *KOMEDiAtion* Bembinowa) współlinieją i korelują z tradycyjnym językiem neoklasycznym, zadziwiając bezkonfliktową koegzystencją tak wielu i tak różnych zjawisk. Pomimo różnorodności płyta jest bardzo spójna. Utwory łączy nie tylko dojrzałość kompozytorskich rozwiązań, równie intensywne w każdym przypadku badanie możliwości materiału, ale również to, co jest tak charakterystyczne dla prezentowanego grona warszawskich kompozytorów – świadomość twórczych poszukiwań, wrażliwość na brzmienie, forma podporządkowana silnym emocjonalnym poruszeniom.

Taka materia wydaje się idealna dla wykonawców, otwierając przed nimi możliwość wyeksponowania szerokiej palety kolorystycznych i ekspresyjnych odcieni, z czego omawiani artyści skorzystali w pełni. Warto przy tej okazji podkreślić, że wszyscy muzycy biorący udział w tym przedsięwzięciu (Paweł Gusnar – saksofony, Julia Samojło – fortepian, Zuzanna Elster – harfa, Alina Ratkowska – klawesyn, Jan Bokszczanin – organy) są pierwszymi wykonawcami znajdujących się na krążku utworów. Prezentowany przez nich poziom stanowi kwintesencję doskonałej techniki i nieprzeciętnej muzykalności. Sposób budowania muzycznej i emocjonalnej narracji w pełni angażuje słuchacza. Szczególną uwagę przykuwa szalenie ekspresyjna, obfitująca w wysmakowane detale gra Pawła Gusnara, który po raz kolejny udowadnia, że jest mistrzem budowania nastroju, odnajdującym w swoim instrumencie niezliczone, subtelne odcienie kolorystyczne i dynamiczne. Artysta z naturalną łatwością pokonuje wyzwania techniczne nakreślone przez kompozytorów, mądrze, twórczo i z ogromnym wyczuciem dawując słuchaczom nasycone skrajnymi emocjami muzyczne frazy.

Jak pisze we wprowadzeniu do albumu Marcin Tadeusz Łukaszewski: „Płyta przekonuje o wyjątkowości tego, wciąż niedocenianego – jak się zdaje – w muzyce klasycznej instrumentu, mającego jednak już ważną i ugruntowaną pozycję w światowej literaturze muzycznej”. Blisko 80 minut muzyki utrwalonej na krążku *Saxophone Varie* promuje znakomitą polską muzykę współczesną w najlepszym wydaniu, czego potwierdzeniem jest uhonorowanie produkcji nagrodą Akademii Fonograficznej Fryderyk 2014.

Emilia Dudkiewicz
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
Wydział Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki